

## АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ОВОЧІВ В УКРАЇНІ

### ANALYSIS OF ECONOMIC EFFICIENCY OF VEGETABLES IN UKRAINE

У статті розглянуто основні тенденції розвитку ринку овочів, зроблено аналіз економічної ефективності вирощування овочів в Україні. Запропоновані способи підвищення ефективності виробництва овочів. Для ефективного функціонування та розвитку продовольчого ринку і забезпечення населення овочами необхідне державне регулювання, спрямоване на вдосконалення, зокрема, ринкової інфраструктури. Поліпшення цінової ситуації можливе тільки за врахування та узгодження інтересів усіх операторів ринку – виробників, представників торговельної сфери, споживачів. Через це особливо важливим є затвердження встановлених еквівалентних цін із метою розширення пропозиції овочів промисловим сектором. Об'єктивна оцінка цінової ситуації є важливим аспектом підвищення економічної ефективності вирощування овочів. Для виходу на світові ринку овочів необхідно вдосконалювати технології вирощування із запровадженням передового досвіду та використання новітніх досягнень науки і техніки.

**Ключові слова:** овочі, дослідження ринку овочів, обсяги виробництва, збут овочевої продукції, прибутковість, ефективність реалізації овочів.

В статье рассмотрены основные тенденции развития рынка овощей, сделан

анализ экономической эффективности выращивания овощей в Украине. Предложены способы повышения эффективности производства овощей. Для эффективного функционирования и развития продовольственного рынка и обеспечения населения овощами необходимо государственное регулирование, направленное на совершенствование, в частности, рыночной инфраструктуры. Улучшение ценовой ситуации возможно только при учете и согласовании интересов всех операторов рынка – производителей, представителей торговой сферы, потребителей. Поэтому особенно важным является утверждение установленных эквивалентных цен с целью расширения предложения овощей промышленным сектором. Объективная оценка ценовой ситуации является важным аспектом повышения экономической эффективности выращивания овощей. Для выхода на мировые рынки овощей необходимо совершенствовать технологии выращивания с введением передового опыта и использованием новейших достижений науки и техники.

**Ключевые слова:** овощи, исследование рынка овощей, объемы производства, сбыт овощной продукции, прибыльность, эффективность реализации овощей.

УДК 543.97:635

**Лищенко М.О.**

д.е.н., доцент,  
завідувач кафедри статистики,  
аналізу господарської діяльності  
та маркетингу  
Сумський національний  
аграрний університет

*The article considers the main tendencies of vegetable market development, analyzes the economic efficiency of growing vegetables in Ukraine. Proposed ways to increase the efficiency of vegetable production. The purpose of the article is to study the main trends of vegetable growing in market conditions and to substantiate ways to increase the economic efficiency of growing vegetables in Ukraine. Formation of the market of vegetable products is one of the priority tasks and requires the use of marketing tools, increasing the efficiency of its functioning. In today's market conditions, the main economic indicators of the work of agricultural enterprises are allocated to efficiency and profit, which is the main source of formation of the company's own capital, and is an internal source of resources to provide expanded reproduction, which contributes to the effective development of the enterprise. For the effective functioning and development of the food market and the provision of the population of vegetables, state regulation is needed, aimed at improving, in particular, market infrastructure. The improvement of the price situation is possible only with the consideration and coordination of the interests of all operators of the market – manufacturers, representatives of the trading sphere, consumers. For this, approval of established equivalent prices is particularly important in order to increase the supply of vegetables by the industrial sector. Objective assessment of the price situation is an important aspect of increasing the economic efficiency of growing vegetables. In order to enter the world market of vegetables, it is necessary to improve cultivation technologies with the introduction of best practices and the use of the latest advances in science and technology. The development of domestic competitive vegetable growing through the use of modern technologies and new high-performance varieties and hybrids, the development of information support systems, the establishment of marketing services and the improvement of the mechanism of market formation and functioning will enable Ukraine to fulfill all its tasks regarding increasing the efficiency of growing vegetables.*

**Key words:** vegetables, vegetable market research, volumes of production, vegetable sales, profitability, efficiency of vegetable sales.

**Постановка проблеми.** У сучасних ринкових умовах головними економічними показниками роботи сільськогосподарських підприємств є ефективність та прибуток, який є основним джерелом формування власного капіталу підприємства і внутрішнім джерелом ресурсів для забезпечення розширеного відтворення, що сприяє ефективному розвитку підприємства. Сьогоднішня господарська практика свідчить про те, що багато підприємств АПК не досить ефективно ведуть свою діяльність. І тому дослідження проблем формування, розподілу і використання прибутку в галузі овочівництва в процесі виробничої діяльності підприємств є дуже актуальним, зокрема для підприємств овочевого підкомплексу, які забезпечують

життєво важливі потреби населення в різноманітних продуктах харчування.

Дослідження ефективності вирощування овочів в Україні передбачає знання основних механізмів цього процесу, використання сучасних методів аналізу і планування. У зв'язку з цим досягнення прибуткової діяльності сільськогосподарських підприємств з овочевою спеціалізацією залежить саме від вивчення показників ефективності виробництва овочів та механізму формування прибутку. Все вищевикладене визначає актуальність цього дослідження.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженням проблем розвитку ринку овочів та вивчення методів підвищення ефективності зерна

виробництва присвячені праці багатьох учених, таких як О.В. Ульяновченко, Т.І. Олійник, В.В. Писаренко, М.О. Лищенко, В.П. Рудь, Т. Кучеренко, Р.В. Логоша та ін..

**Постановка завдання.** Метою статті є дослідження сучасного стану ринку овочів в Україні та Сумській області, дослідження особливостей формування ціни на овочі та пошук шляхів покращення ефективності виробництва та реалізації овочів.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Основною метою економічної стратегії розвитку агропромислового комплексу України є неухильне піднесення матеріального рівня життя населення. Проблема підвищення ефективності агропромислового виробництва – визначальний фактор економічного і соціального розвитку суспільства.

Ефективність виробництва як економічна категорія відображує дію об'єктивних економічних законів, яка проявляється в результативності виробництва. Вона є тією формою, в якій реалізується мета суспільного виробництва. Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних їх вкладень. У зв'язку з цим необхідно розрізняти такі поняття, як ефект і економічна ефективність. Економічна ефективність виробництва визначається відношенням одержаних результатів до витрат засобів виробництва і живої праці. Ефективність виробництва – це загальноюча економічна категорія, якісна характеристика якої відображується у високій результативності використання живої і уречевленої у засобах виробництва праці [6, с. 48].

Як економічна категорія ефективність виробництва нерозривно пов'язана з необхідністю дедалі повнішого задоволення матеріальних і культурних потреб населення України. Тому підвищення ефективності суспільного виробництва характеризується збільшенням обсягів сукупного продукту та національного доходу для задоволення потреб безпосередніх виробників і суспільства в цілому за найменших сукупних витрат на одиницю продукції.

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва означає одержання максимальної кількості продукції з 1 га земельної площі, від однієї голови худоби при найменших затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції. Ефективність сільського господарства включає не тільки співвідношення результатів і витрат виробництва, в ній відбивається також якість продукції і здатність її задовольняти певні потреби споживача. При цьому підвищення якості сільськогосподарської продукції вимагає додаткових затрат живої й уречевленої праці.

Фактори, які впливають на зростання економічної ефективності виробництва та переробки овочів, доцільно поділяти на п'ять груп: фактори пропозиції, фактори попиту й обміну, фактори вза-

ємодії підприємств із державою, фактори економічних взаємовідносин із підприємствами, фактори зовнішнього середовища, що визначають прибутковість підприємства в ринкових умовах. Для аналізу ефективності виробництва й переробки овочів слід використовувати такі натуральні показники, як: урожайність, виробництво продукції на 100 га ріллі, вихід продукції при переробці, трудомісткість одиниці продукції, рівень травмування продукції, енергомісткість одиниці продукції. Із вартісних показників – собівартість одиниці вироблених та перероблених овочів, прибуток на 1 ц та на 1 га посіву, прибуток на 1 т виробленої та переробленої продукції, рентабельність продаж, рівень рентабельності, норма прибутку (рис. 1).

Ефективність виробництва – складна економічна категорія, вона є формою вираження мети виробництва. Є показник економічної ефективності, який вказує на кінцевий якісний ефект від застосування засобів виробництва та живої праці, віддачу сукупних вкладень. У зерновиробництві це одержання максимального обсягу продукції з 1 га посіву за найменших витрат праці. Слід мати на увазі, що ефективність – не лише співвідношення витрат на результати виробництва, але і якість, корисність продукції для споживача. Підвищення економічної ефективності виробництва сприяє зростанню доходів господарства, отриманню додаткових засобів для оплати праці та покращення соціальних умов. Кінцевий економічний ефект залежить від раціонального використання земельних, матеріальних і трудових ресурсів, від економії та ощадливості, зниження собівартості продукції і підвищення продуктивності праці.

Наведені показники дають змогу комплексно оцінити рівень ефективності виробництва та переробки овочевої продукції, що є підґрунтям для оцінки результатів діяльності й розроблення напрямів підвищення економічної ефективності.

Ефективність функціонування овочепродуктового підкомплексу значною мірою залежить від системи економічних відносин між сільськогосподарськими, заготівельними, переробними і торговельними підприємствами. Виробництво – зберігання – переробка – реалізація – споживання є ланками одного ланцюга, тому неможливо домагатися прибутковості однієї з них при збитковості інших. Необхідна взаємовигідна співпраця, налагодження інтеграційних зв'язків [14, с. 50].

Процеси формування та функціонування овочевого ринку мають свої особливості, які можна розподілити на групи. Перша їх група збігається з особливостями формування та функціонування загальнонаціонального сільськогосподарського ринку. Друга – має характер, притаманний тільки овочевому. Це – високі витрати праці під час виробництва овочевої продукції, досить широкий набір овочевих культур, які мають свої технологічні

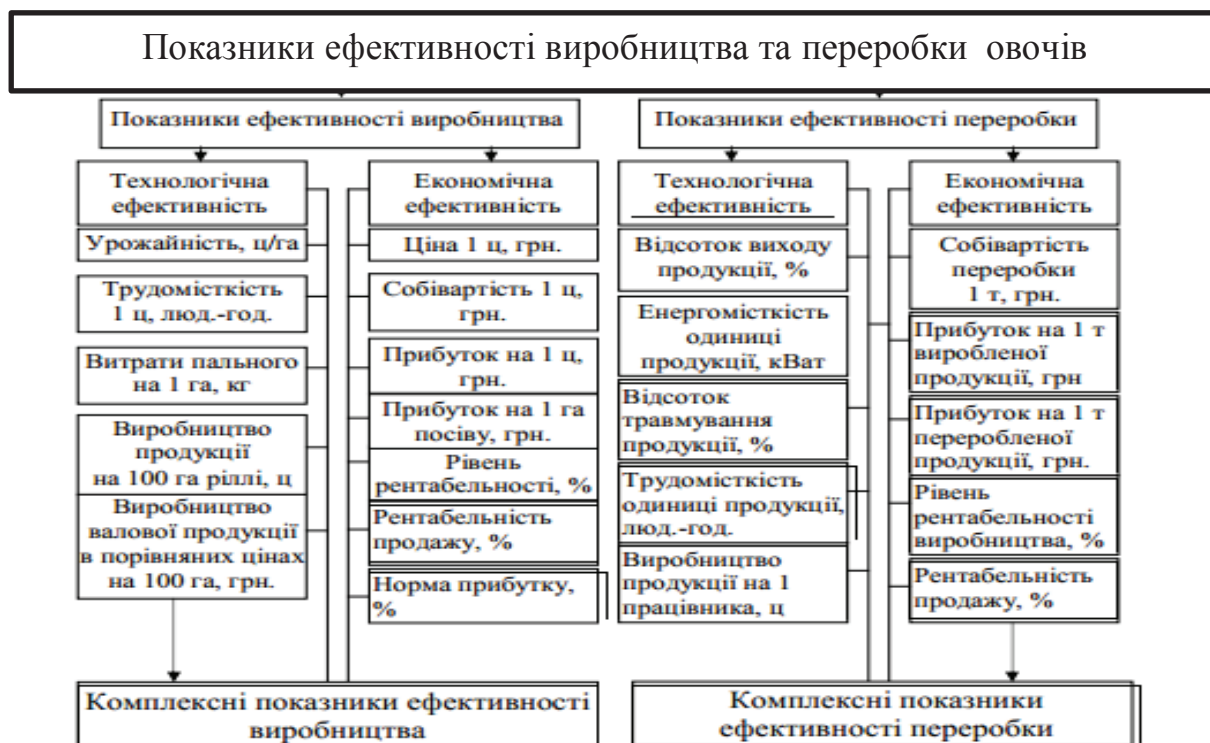


Рис. 1. Показники ефективності виробництва та переробки овочевої продукції

відмінності, тобто відсутність монокультури; низький ступінь зберігання овочевої продукції; розпошеність та неефективність формування пропозиції (через зміну форм власності); спонтанне, позбавлене зовнішнього цілеспрямованого впливу формування ринку, яке має незавершений характер; просторова локалізація обмінних процесів; обмеженість просування продукції по території країни; низький рівень товарності галузі в системі сільськогосподарського ринку. Ці особливості за недостатньої уваги з боку держави (фінансування, пільгове оподаткування та ін.) призводять до неефективного його формування і функціонування [5, с. 38]. Характерною особливістю овочівництва є його залежність від кліматичних умов. Ринок овочів в Україні останніми роками динамічно розвивається (табл. 1). Господарства повинні забезпечувати населення високоякісними овочами протягом року як у свіжому, так і в консервованому вигляді.

Площі, які зайняті під посівами овочів в Україні, у 2017 році становлять 439 тис. га. Як показали розрахунки, у всіх категоріях господарств зібрана площа скорочується на 28,8 тис. га в 2017 році

порівняно з 2010 роком. Це відбулося за рахунок зменшення зібраної площі сільськогосподарськими підприємствами на 12,3 тис. га., тоді як господарства населення також скоротили площі з вирощування овочів на 8,4 тис. га, які в 2016 році становили 412,8 тис. га. У 2012 р. урожай овочів став рекордним для України, було зібрано 10016,7 тис. т овочів. А в 2017 році порівняно з 2010 роком валовий збір у всіх категоріях господарств зріс на 1163,6 тис. т, в тому числі в сільськогосподарських підприємствах – на 358,4 тис. тонн та в господарствах населення – на 934,2 тис. тонн. Причиною цього стало збільшення урожайності в середньому по Україні на 34,4 ц/га. Найбільший рівень урожайності спостерігається в сільськогосподарських підприємствах, який в 2016 році досяг найвищого показника – 382,7 ц/га [7, с. 423]. Загальна посівна площа під овочами відкритого ґрунту збільшилася на 1,6%, причому в господарствах населення вона зросла майже втричі, а в сільськогосподарських підприємствах зменшилась на 88,1%. Нині спостерігається зміщення потужностей вирощування овочів у господарства населення замість сільсько-

Таблиця 1

**Динаміка вирощування овочів по Україні за категоріями господарств**

Показники	2010р	2011р	2012р	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.	2017 р.	Відхилення (+/-)
Усі категорії господарств									
Зібрана площа, тис. га	467,8	504,1	502,8	470,7	463,8	440,0	442,0	439,0	-28,8
Урожайність, ц/га	173,6	195,0	199,2	199,7	207,8	203,0	211,0	208,0	34,4
Валовий збір, тис. т	8122,4	9832,9	10016,7	9396,2	9637,5	9214,0	9415,0	9286,0	1163,6

Джерело: дані сайтів Держкомстату та Міністерства аграрної політики та продовольства України, розрахунки автора [11]

господарських підприємств [9, с. 55]. Ціна на овочі, продані на ринку, зросла на 82% і 2017 році має найвищий показник ціни. Незначне обвалення ціни в 2012 році зумовлене великими обсягами пропозиції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, що привели до втрати сільськогосподарськими підприємствами значної частки прибутку. У ринкових умовах рівень ціни визначається під впливом попиту і пропозиції. Але в умовах сьогоденного недосконалого аграрного ринку існують внутрішньогосподарські чинники, що не дозволяють сільськогосподарським підприємствам претендувати на максимально можливі ціни реалізації вирощених овочів [13, с. 37].

На рис. 2 відображена динаміка середньомісячних роздрібних цін на капусту, моркву, буряк, цибулю, томати та огірки. Дослідження показали, що ціна реалізації та обсяг реалізації обернено пропорційно залежать один від одного, тобто при збільшенні обсягу реалізації спостерігається скорочення ціни, через насиченість ринку продукцією.

Протягом 1990-2017 рр. в Україні відбулася помітна диверсифікація каналів реалізації, зросли

її обсяги за нетрадиційними для планової економіки шляхами – майже 86%. Виробники реалізують продукцію комерційним структурам – посередникам, які не звітують органам офіційної статистики. Отже, функціонування овочевого ринку набуває непрозорого характеру. Дослідження економічної ефективності овочівництва показало, що протягом п'яти з дев'яти останніх років реалізація овочів була збитковою, і тільки після 2010 р. господарства почали отримувати прибутки (рис. 3).

Одна з головних вимог до виробників в умовах ринкового механізму господарювання полягає в забезпеченні конкурентоспроможності продукції та ефективного її виробництва. Ефективність функціонування овочепродуктового підкомплексу значною мірою залежить від системи економічних відносин між сільськогосподарськими, заготівельними, переробними і торговельними підприємствами. Виробництво – зберігання – переробка – реалізація – споживання є ланками одного ланцюга, тому неможливо домогтися прибутковості однієї з них за збитковості інших. Необхідна взаємовигідна співпраця, налагодження інтеграційних зв'язків.

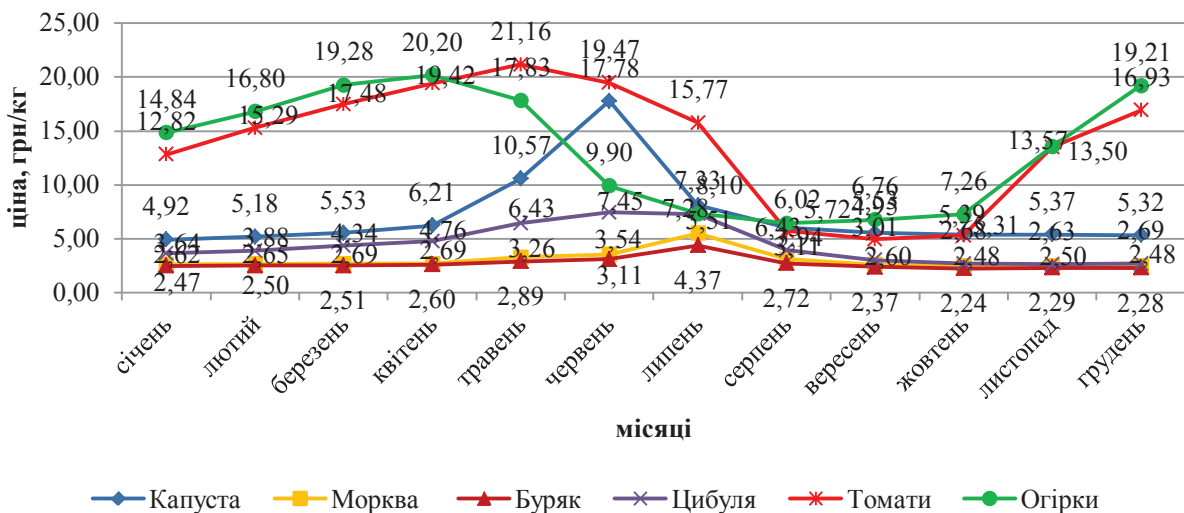


Рис. 2. Середні роздрібні ціни на овочі по місяцях, грн/кг

Джерело: побудовано автором за даними джерела [1]

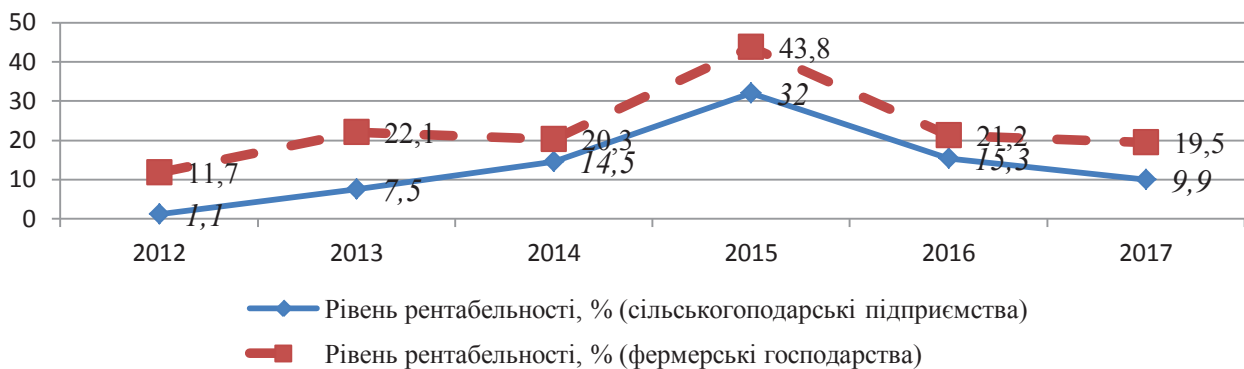


Рис. 3. Динаміка рівня рентабельності, %

Джерело: розрахунки автора за даними Державного комітету статистики України [4]



Підвищенню економічної ефективності виробництва овочів сприяє впровадження інтенсивних технологій, які передбачають механізацію виробничих процесів: обробіток ґрунту, сівба, збирання і післязбиральний обробіток продукції, проведення комплексу заходів по захисту рослин від шкідників і хвороб, боротьбі з бур'янами, використання високоврожайних і придатних до механізованого збирання сортів, комплекс прийомів по формуванню заданого врожаю. Економічна ефективність виробництва овочів відображає кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, віддачу сукупних вкладень.

Динаміка реалізації овочів протягом 2010-2017 рр. показує позитивну тенденцію (рис. 4). Реалізація овочів у 2017 р. зросла на 37,3% на відміну від 2010 р., виручка від реалізації – на 45,5%, прибуток – в 2,4 раза. При цьому середня ціна реалізації зросла на 6%, а рівень рентабельності підвищився на 5,5 в.п., що свідчить про відносно стабільний стан розвитку галузі овочівництва.

Одним із найбільш дієвих факторів інтенсифікації овочівництва є широке і швидке впровадження нових конкурентоспроможних сортів і гетерозисних гібридів, пристосованих до ґрунтово-кліматичних умов відповідних зон України. За останні роки змінилася ринкова ситуація – різко скоротилися попит і пропозиція на овочеву продукцію, переважаними стали темпи зниження попиту. Стосовно багатьох видів овочевої продукції із дефіцитного ринку перетворився у перенасичений. Зменшення попиту на продукцію овочівництва зумовлено перш за все зниженням доходів населення, а також зростанням розмірів податків та інших платежів, обмеженою можливістю експорту продукції. Однією з характерних особливостей вітчизняного ринку овочів є недостатньо висока їх якість і досить обмежений асортимент, відсутність зручної для споживача розфасовки та упаковки.

Одночасно з нарощуванням обсягів виробництва продукції овочівництва і зниженням її собівартості гострою проблемою залишається підвищення якісних характеристик овочевої продукції проходження її до споживача – від виробництва, зберігання, транспортування, переробки до реалізації. Якість формування овочів відбувається у виробничому процесі під дією різних чинників, які впливають на якість праці та здійснення виробничого процесу в районі, зумовлюючи в кінцевому результаті конкурентоспроможність продукції й попит на неї у сфері споживання [6, с. 57].

Підвищення ефективності овочевого виробництва потребує введення дієвої системи цінового механізму, який базується на поєднанні державного й ринкового регулювання. Нинішня система ціноутворення на ринку овочевої продукції не забезпечує саморегулювання, оскільки не створює паритетності у міжгалузевому обміні й за суттю є гальмом розвитку овочевої галузі. А тому основними причинами недоотримання прибутку сільгоспвиробниками на ринку овочевої продукції є, по-перше, слабка їх обізнаність у сфері маркетингу, що не дає повного уявлення про процеси ціноутворення на ринку. По-друге – відсутність в Україні ефективних центрів ціноутворення, які б давали повне уявлення про об'єктивну інформацію на аграрних ринках, таких як сільськогосподарські біржі чи інші подібні установи. Це не значить, що в Україні немає подібних структур, просто вони не виконують тих функцій, котрі є передумовою ефективного функціонування ринку овочевої продукції. У країнах з ринковою економікою процес ціноутворення складається з двох складових: базової ціни (ціни, яка склалася в умовах біржових торгів) та відсотків (процент, на який необхідно скорегувати ціну базису, враховуючи місцеві умови окремого товаровиробника, економічні умови в країні, транспортні витрати). Зарубіжний досвід свідчить про формування ціни фермером як мінімум раз на

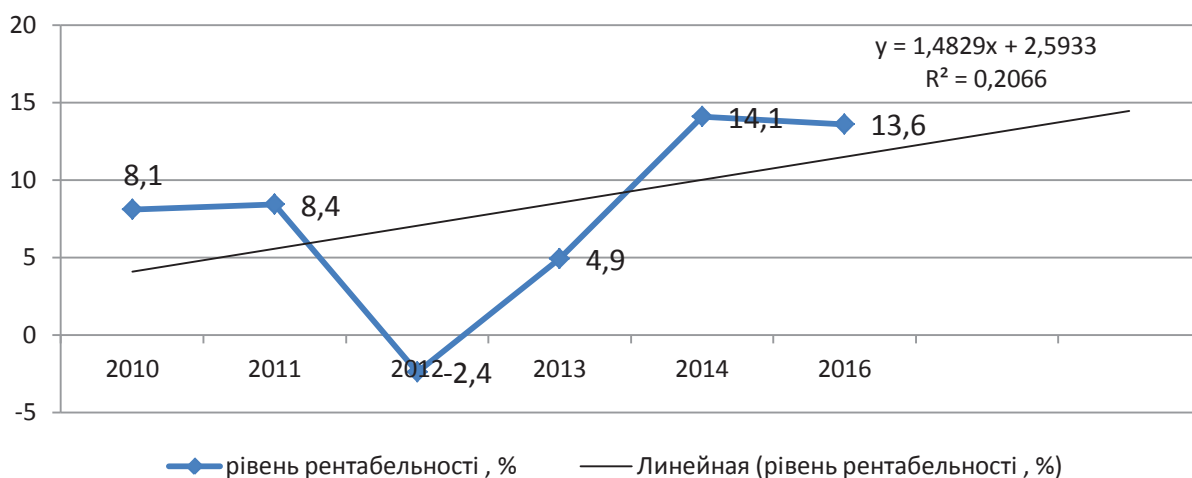


Рис. 4. Динаміка рівня рентабельності овочів в усіх категоріях господарств в Україні, %

Джерело: розрахунки автора за даними Державного комітету статистики України [4]

тиждень на основі даних Інтернету та світовими цінами з бірж на сільськогосподарську продукцію. З даної базисної ціни, коригуючи її на відсоток, притаманний даній місцевості, сільгоспвиробники формують власну ціну на свою продукцію.

Якщо говорити про проблеми, які найближчим часом слід очікувати плодоовочевому сектору, то експерти називають одну з найголовніших – відсутність ринків збуту. Прогнозується, що в найближчі два роки можливе перевиробництво продукції і російський ринок, який наразі виконує функцію найбільшого споживача української плодоовочевої продукції, стане для нас затісним. Серед слабких сторін, які призупиняють розвиток ринку овочів в Україні, є відсутність ринків збуту та належної логістики, брак коштів на запровадження та використання новітніх технологій та високу вартість фінансових ресурсів, тобто кредитів. До факторів, які позитивно впливають на розвиток плодоовочевого бізнесу в Україні, можна віднести такі: вдале місцезнаходження країни, відсутність втручання держави у формування цін на овочі та фрукти, помірні ціни на робочу силу і природні ресурси.

**Висновки з проведеного дослідження.** Овочева галузь не може функціонувати без добре розвинутої переробної промисловості, яка зазнала деяких труднощів під час переходу до ринкової економіки. Покупець став дуже вибагливим до овочевої продукції. Для нього важливе значення має та продукція яка має – кращий зовнішній вигляд, зручну тару, краще оформлена. Реалізація овочевої продукції пов'язана з її якістю та доступними цінами. Для ефективного функціонування регіонального овочепродуктового підкомплексу необхідно зосередити увагу на розширенні асортименту та безпеки овочевої продукції, підвищенні якості овочів. Необхідно забезпечити високий рівень землеробства: своєчасна підготовка ґрунтів, проведення всіх агрозаходів, раціональне використання органічних і мінеральних добрив. Важливу роль у створенні досконалого регіонального ринку повинен відігравати оптовий ринок овочів, який створював би організовані умови для оптової торгівлі. Для збільшення виробництва овочів у регіонах необхідно вивчити ряд питань, а саме: систему ціноутворення, співвідношення попиту і пропозиції, платоспроможність підприємств і населення, а також вирішити екологічні проблеми виробництва та реалізації овочевої продукції. У формуванні регіонального ринку немає стійких каналів збуту, стабільних зв'язків між виробниками та покупцями. Ринок овочевої продукції не відповідає умовам сучасного маркетингу, який орієнтується на роздрібний та оптовий продаж. Ефективність овочевого регіонального ринку залежить від раціонального поєднання виробництва, переробки, зберігання та реалізації овочів.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аналітичні дослідження роздрібних цін на продуктових ринках. URL: <http://www.uapp.kiev.ua/?m=230>.
2. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України за 2016 р.: стат. зб. Державна служба статистики України. Офіц. вид. К., 2017 : URL:<http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Балюк С.А., Лісовий М.В., Вітанов О.Д. та ін. Стратегія розвитку овочепродуктового підкомплексу України до 2015 року. *Вісник аграрної науки*. 2012. № 7. С. 15-22.
4. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Кучеренко Т. Экономическая эффективность выращивания овощей открытого грунта. *Овощеводство*. 2014. № 11.
6. Лещенко Л.О. Оптимізація економічного механізму забезпечення прибутковості в овочівництві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 10. С. 47-57.
7. Лищенко М.О. Аналітична оцінка ринку овочів Сумської області. Електронне наукове фахове видання Серія «Глобальні та національні проблеми економіки». *Миколаївський національний університет ім. О. Сухомлинського*. Миколаїв, 2016. Вип. 11, червень 2016. С. 423-428.
8. Лищенко М.О. Основні тенденції збуту та формування цін на овочі в Україні. *Електронне наукове фахове видання. Серія «Економіка і суспільство»*. *Мукачівський державний університет*. Мукачево. 2016. Вип. 5. С. 207-215.
9. Лищенко М.О. Значення вітчизняного ринку в забезпеченні населення овочами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. *Ужгородський НУ*. Ужгород, 2016. Вип. № 6. Частина 2. С. 51-56.
10. Логоша Р.В. Формування та розвиток експортної діяльності на ринку овочів. *Вісник Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського*. 2015. № 4. С. 200-204.
11. Сільське господарство України : Стат. щоріч. за 2016 рік. За заг. кер. Ю.М. Остапчука ; Держкомстат України. К., 2015. 386 с.
12. Сільське господарство України у 2016 році [Електрон. ресурс]. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Стройко Т.В. Регіональні тенденції розвитку виробництва овочів. *Економіст*. № 2 (304). 2012. С. 37-39.
14. Ульяновченко О.В. Стан та перспективи розвитку овочепереробної галузі України. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки*. 2014. № 7. С. 49-57.

#### REFERENCES:

1. Analytichni doslidzhennya rozdrubnykh tsin na produktovykh rynkakh [Analytical researches of retail prices in food markets]. Electronic resource. Resource access mode: <http://www.uapp.kiev.ua/?m=230>.
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny (2017). Balansy ta spozhyvannya osnovnykh produktiv kharчувannya naselennyam Ukrayiny za 2016 r.: stat. zb. [Balances and consumption of basic food products by the population of Ukraine for 2016: sta. save State Statistics Service of Ukraine]. Electronic resource. Access mode: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Balyuk S.A., Lisovy M.V., Vitanov O.D. etc. (2012). Stratehiya rozvytku ovocheproduktovoho pidkompleksu Ukrainy do 2015 roku. [Strategy of development of vegetable product subcomplex of Ukraine till 2015.] Bulletin of Agrarian Science, no. 7. pp. 15-22.
4. Derzhavnyy komitet statystyky Ukrainy [State Committee of Statistics of Ukraine]. Electronic resource. Mode of access to the resource: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Kucherenko T. (2014). Ekonomycheskaya éffektivnost' vyrashchyvaniya ovoshchey otкрыtoho hrunta [The economic efficiency of growing vegetables of open ground]. Vegetable production, no. 11., pp.141-144.
6. Leschenko L.O. (2016). Optyimizatsiya ekonomichnoho mekhanizmu zabezpechennya prybutkovosti v ovochnyystvi [Optimization of the economic mechanism of providing profitability in vegetable growing]. Global and national problems of the economy, no. 10., pp. 47-57.
7. Lyshenko M.O. (2016). Analychna otsinka rynku ovochiv Sums'koyi oblasti [Analytical assessment of the market of vegetables of the Sumy region]. Electronic scientific special edition The series "Global and national problems of the economy". Nikolaev National University named after. O. Sukhomlinsky Nikolayev, № 11, June, pp. 423-428.
8. Lyshenko M.O. (2016). Osnovni tendentsiyi zbutu ta formuvannya tsin na ovochi v Ukraini Osnovni tendentsiyi zbutu ta formuvannya tsin na ovochi v Ukraini [Main tendencies of sales and formation of prices for vegetables in Ukraine]. Electronic scientific professional edition. Series "Economics and Society". Mukachevo State University. Mukachevo, №5., pp. 207-215.
9. Lyshenko M.O. (2016). Znachennya vitcheznyanoho rynku v zabezpechenni naselennya ovochamy [The value of the domestic market in providing the population with vegetables]. Scientific herald of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy". Uzhgorod NU. Uzhgorod, No. 6. Part 2. pp. 51-56.
10. Logosha R.V.(2015). Formuvannya ta rozvytok eksportnoyi diyal'nosti na rynku ovochiv. [Formation and development of export activity in the market of vegetables]. Bulletin of Nikolaev National University named after. V.O. Sukhomlinsky, no. 4., pp. 200-204.
11. Sil'ske hospodarstvo Ukrainy (2015). [Agriculture of Ukraine]: Stat. annually for 2016. State Statistics Committee of Ukraine. K., 386 pp.
12. Sil'ske hospodarstvo Ukrainy u 2016 rotsi (2016). [Agriculture of Ukraine in 2016]. Electron. resource. Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Stroyko T.V. (2012). Rehional'ni tendentsiyi rozvytku vyrobnytstva ovochiv [Regional tendencies of vegetable production development]. Economist, no. 2 (304)., pp. 37-39.
14. Ulyanchenko O. V. (2014). Stan ta perspektyvy rozvytku ovochepererobnoyi haluzi Ukrainy [ Status and prospects of development of the vegetable industry of Ukraine]. Bulletin of Kharkiv National Agrarian University named after. V. V. Dokuchaev. Sir : Economics, No. 7., pp. 49-57.

**Lyshenko Margarita**

Doctor of Economic Sciences, Senior Lecturer at Department of Statistics,  
Analysis of Economic Activity and Marketing  
Sumy National Agrarian University

## ANALYSIS OF ECONOMIC EFFICIENCY OF VEGETABLES IN UKRAINE

**The purpose of the article.** The purpose of this article is to study the current state of the vegetable market in Ukraine and the Sumy region, to study the peculiarities of the formation of the price of vegetables and to find ways to improve the efficiency of production and marketing of vegetables.

**Methodology.** Methodology of research: system analysis – in determining trends in the market of vegetables; monographic methods - for in-depth study of tasks, comparative analysis – for studying price volatility in the vegetable market, calculation and abstract-logical methods – for the theoretical synthesis of research results and the formulation of conclusions and proposals.

**Results.** For the effective functioning and development of the food market and the provision of the population of vegetables, state regulation is needed, aimed at improving, in particular, market infrastructure. The improvement of the price situation is possible only with the consideration and coordination of the interests of all operators of the market - manufacturers, representatives of the trading sphere, consumers. For this, approval of established equivalent prices is particularly important in order to increase the supply of vegetables by the industrial sector. Objective assessment of the price situation is an important aspect of increasing the economic efficiency of growing vegetables. In order to enter the world market of vegetables, it is necessary to improve cultivation technologies with the introduction of best practices and the use of the latest advances in science and technology. The development of domestic competitive vegetable growing through the use of modern technologies and new high-performance varieties and hybrids, the development of information support systems, the establishment of marketing services and the improvement of the mechanism of market formation and functioning will enable Ukraine to fulfill all its tasks regarding increasing the efficiency of growing vegetables.

For the effective functioning of the regional vegetable subcomplex, it is necessary to focus on the expansion of the range and safety of vegetable products, improving the quality of vegetables. It is necessary to ensure a high level of agriculture: timely soil preparation, all agro-measures, rational use of organic and mineral fertilizers.

**Practical implications.** An important role in creating a perfect regional market should be played by the wholesale market for vegetables, which would create the conditions for wholesale trade. To increase the production of vegetables in the regions it is necessary to study a number of issues, namely: the system of pricing, the ratio of demand and supply, the solvency of enterprises and the population, as well as solve the environmental problems of production and marketing of vegetable products. In the formation of the regional market there are no stable sales channels, stable relations between producers and buyers. The market for vegetable products does not meet the requirements of modern marketing, which focuses on retail and wholesale. The efficiency of the vegetable regional market depends on the rational combination of the production, processing, storage and marketing of vegetables.

**Value/originality.** The article considers the main tendencies of vegetable market development, analyzes the economic efficiency of growing vegetables in Ukraine. Proposed ways to increase the efficiency of vegetable production. The study of the effectiveness of growing vegetables in Ukraine involves knowledge of the main mechanisms of this process, the use of modern methods of analysis and planning. In this regard, the achievement of profitable activity of agricultural enterprises with vegetable specialization depends precisely on the study of the indicators of the efficiency of the production of vegetables and the mechanism of profit generation. All of the foregoing determines the relevance of this study.